

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

38: Jan Luyken: Huwelijksceremonie bij de Hottentotten, 1681

Kolfin, E.

Publication date

2008

Document Version

Final published version

Published in

Black is beautiful: Rubens tot Dumas

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

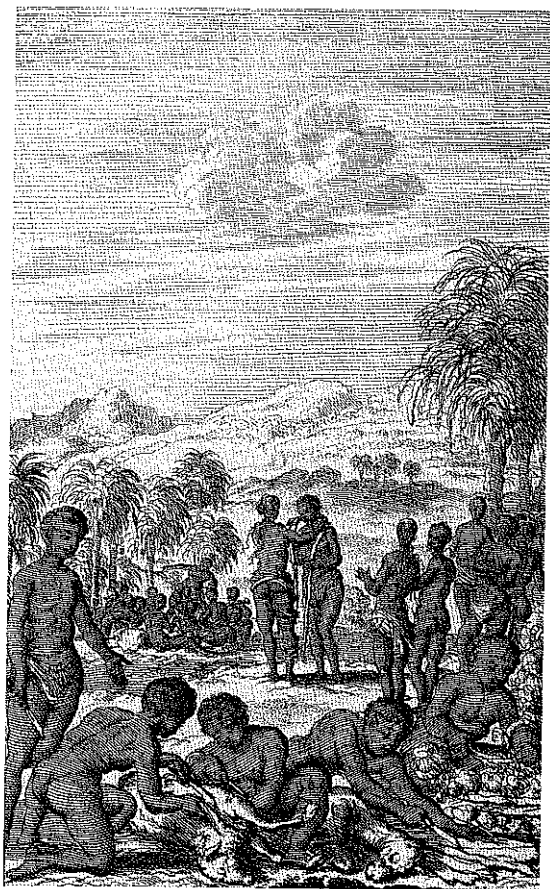
Kolfin, E. (2008). 38: Jan Luyken: Huwelijksceremonie bij de Hottentotten, 1681. In E. Kolfin, & E. Schreuder (Eds.), *Black is beautiful: Rubens tot Dumas* (pp. 214, 229). De Nieuwe Kerk [etc.].

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <https://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, P.O. Box 19185, 1000 GD Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

38

Jan Luyken 1649–1712

Huwelijksceremonie bij de Hottentotten

1681

Ets, 45 x 32,5 cm

In: P. de Neyn {1643-na 1681}, *Lust-hof der huwelyken, behelsende verscheyde seldsamer ceremonien en plechtigheden, die voor desen by verscheyde natien en volckeren soo in Asia Europa, Africa als America in gebreyck zyn geweest, als wel die voor meerderdeel noch hededaegs gebreyckt en onderhouden werden* Collectie Amsterdams Historisch Museum, schenking kinderen C.P. van Eeghen, A19557

Literatuur

Bassani – Tedeschi 1990, pp 157-186; Smith – Pfeiffer 1993; Van Gessel – Kieskamp 1995; Van Groesen 2008, pp. 180-182

Over de huwelijksceremonie van de Khoikhoi of Hottentotten zoals ze in de zeventiende eeuw werden genoemd, deden verschillende verhalen de ronde. In de aanloop naar het huwelijk zouden de aanstaande bruid en bruidegom

zich insmeren met ossenvet en *buchu*, een geurig extract van het blad van een aan citrusbomen gerelateerde struik (*Agathosma crenulata*), waarna de vrouwen hun gezichten bedekten met een witte kleurstof waarover ze op voorhoofd, wang en kin rode stippen aanbrachten. Tijdens de huwelijksluiting zelf namen bruidegom en bruid plaats in een kring van respectievelijk mannen en vrouwen, waar ze werden beplast door de opperpriester, iets dat met grote verbazing door westerse auteurs werd vermeld en dat ook vaak werd afgebeeld.

Jan Luyken echter toonde een ander ritueel. Op de voorgrond worden twee schapen geslacht. Op het middenplan vindt het huwelijk plaats: de bruid windt een koeiendarm om de hals van de bruidegom die daarmee zal blijven lopen tot de darm vergaan is. Op de achtergrond nuttigen de gehuwden en hun ouders de geslachte schapen.

De Khoikhoi waren een volk van veehoeders. Bij een groot aantal rituelen speelden vee en dierproducten een belangrijke rol. Vooral de rituelen waar dierlijke ingewanden aan te pas kwamen, maakten grote indruk op de reizigers die de Kaap de Goede Hoop aandeden. Vanaf omstreeks 1600 werd dan ook juist dit soort rituelen met nadruk beschreven en verbeeld. Dat deed ook Pieter de Neyn in zijn *Lust-hof der huwelijken*, een boek over huwelijkszedes bij de volkeren op aarde, waarin Luykens prent verscheen. De Neyn, die van 1672 tot 1674 in de Kaap was als fiscaal (een VOC-functonaris vergelijkbaar met de tegenwoordige officier van justitie), baseerde zich niet op eigen observatie maar op de tekst van Dapper uit 1668 [39]. Daar in stonden anonieme prenten van de Khoikhoi als vrij kleine, gedrongen mensen met kromme benen, gekleed in een

mantel en schaamlap van dierenhuid; de vrouwen hebben grote hangende borsten. Daar heeft Luyken zich helemaal niet aan gehouden. Zijn figuren hebben Europese proporties en zijn geheel naakt. Blijkbaar baseerde hij zich meer op algemene denkbeelden over Afrikaanse volken dan op de prenten van Dapper. Na Luyken zouden steeds meer prentmakers zijn beeld volgen. Bernard Picart [36, 37] in de achttiende eeuw en Ludwig Gottlieb Portman [40] in de negentiende eeuw modelleerden de Khoikhoi zelfs naar het Europese lichaamsideaal, dat was gebaseerd op klassieke sculptuur. Jan Luyken was evenals Romeyn de Hooghe [60, 61] een van de meest productieve prentmakers van zijn tijd. Zijn oeuvre wordt geschat op circa 3200 prenten; de meeste daarvan zijn etsen. EK